

ZGODNJA DANICA.

KATOLIŠK CERKVEN LIST.

»Danica« izhaja vsak petek na celi poli in velja po pošti za celo leto 7 kron, za pol leta 3 krone 10 vinarjev, za četrt leta 2 kroni. V tiskarni sprejemana za celo leto 6 kron, za 1/2 leta 3 krone, za 1/4 leta 1 krono 50 vin., ako bi bil petek praznik, izide »Danica« dan poprej.

Tečaj LIII.

V Ljubljani, 20. aprila 1900

List 16.

Cerkve in zvonovi v dekaniji Kranj.

V.

Šentjurij.

(Dolje.)

Podružnice.

4. Prebačevo.

Skozi samotno ravnino, katero obdajajo zaraščeni gozdi, prideš iz Šentjurija v eni uri do podružnice sv. Križa na Prebačevem. Ne daleč proč šumi Sava v globoki strugi. Župnijski arhiv hrani staro pismo na koži iz dne 6. julija 1517. To nam pove, da je omenjenega leta in dne kaprulanski škof Daniel de Rubeis v imenu oglejskega očaka vnovič posvetil (reconciliavimus) veliki oltar sv. Križa prebačevske cerkve. Beseda „reconciliavimus“ pomenja, da je bil oltar razsvetljen, kar se lahko zgodi vsled požara, vsled kake pregrehe ali v slučaju, če bi se krivoverci polastili cerkve. Vendar zadnjega ne moremo misliti, ker so se začeli luterani v naši deželi oglašati še le okoli leta 1525. Ob priliki posvečevanja je vložil de Rubeis v stranski oltar Matere božje svetinje sv. mučencev Hrizogona in sedmero bratov.

Sedanja cerkev je bila zgrajena na prostoru stare leta 1855. Da so dobili pripomočke za zidavo, prodali so župnijski cerkvi velik travnik z njivami vred, ležeč med Šentjurijem in Prebačevim, z imenom „Sela“. Veliki oltar je izgotovil 1857 Aleš Janežič iz Zaloga v erkljanski župniji. Oltarja v ladiji žalostne Matere božje in sv. Martina je postavil kipar Marko Peternel iz Selic, blagoslovil pa župnik Martin Povše

(1878). Po potresu poškodovano cerkev so trdno zvezali in prenovili leta 1895.

Stolp stoji na onem mestu, kakor v starih časih. Ob zidanju nove cerkve so ga nekoliko zvikšali in mu cerkev tako prizidali, da se hodi pod stolpcem vanjo. Trije zvonovi pojo v mol trizvoku f—as—c = 1, 3, 5. Premer 112:94:76 cm.

Veliki iz Iv. Jak. Samassove livarne. Križ, Marijino vnebovzetje, svetnica s križem, s svetilnico in z dvema ključema na predpasniku. Akoravno nad sto let star (vliit 1799), poje še vedno tako lepo, kakor bi bil danes nov.

Srednji s podobami: Križ, sv. Ivan evangelist z orlom, sv. Anton Padovan. Teža 705 funtov. Zvonar Anton Samassa 1830.

Mali je star zvon, ki sicer nima zvonarjevega imena, pa se iz znamenj lahko sklepa na ljubljanskega mojstra Gašparja Franchi. Marija z Jezusom v naročju in s krono na glavi, sv. Josip, sv. Florijan, sv. Anton Padovan. Napis ob klobuku: ✠ ECCE CRUCEM DOMINI, FUGITE PARTES ADVERSAE ANNO 1717. (Glejte križ Gospodov, bežite sovražne moči. 1717).

5. Sv. Radegunda v Srednji Vasi.

Med Šentjurijem in Viševkom stojite sredi polja, obsenčeni z drevjem, kar dve cerkvi skupaj. Ostanimo pri prvi, posvečeni sv. Radegundi.

Sv. Radegunda je bila frankovska kraljica, živeča v 6. stoletju. Ko je umrl leta 511 „rex christianissimus — najbolj krščanski kralj“ Klotovik, ustanovnik velike frankovske države, podedovali so jo njegovi štirje sinovi. V začetku se vladali složno, toda kmalu se vseli med nje razpor in prično se hude domače vojske Radegunda zapusti kraljevi prestol zamenja posvetno čast s priprosto samostansko obleko in umrje kot pobozna redovnica leta 587. Njeno češčenje se je razširilo tudi po Kranjskem, kjer so jej postavljene tri cerkve, namreč: Breg v župniji Breznica, Strma Njiva

v župniji Kolovrat in tukajšnja v Srednji Vasi. Oltar ima tudi na Možanici crkljanske župnije in kapelico pri sv. Lavrenciju (župnija Preddvor). Med sv. Lavrencijem († 258) in sv. Radegundo († 587), ki sta živela v različnih krajih in okoliščinah toliko let narazen, vidimo neko zvezo in skupno češčenje. V Kolovratu je župnijski zavetnik sv. Lavrencij; blizu Brega pa je stala v brezniški župniji podružnica sv. Lavrencija, katero so podrli krog 1820.* Ljudje pravijo, da letajo po noči o godu sv. Lavrencija in sv. Radegunde svetinje od ene cerkve do druge, ker sta si svetnik in svetnica brat in sestra (†). Godova sta blizu skupaj (10 in 13. avgusta) in letanje svetinj lahko razlagamo na ta način, da se vrši utrinjanje zvezd po naravni postavi prav o tem času.

Cerkev sv. Radegunde v Srednji Vasi se omenja že leta 1494, ko je bil v Šentjuriju župnik Ahacij Isenhausen. Ta je prepovedal, da ptuji duhovniki ne smejo pobirati darov (recipiendo oblata) in ne maševati brez dovoljenja v cerkvah njegove župnije (7. jun. 1494). Razglas je dal nabiti na cerkvena vrata v Srednji Vasi, iz česar lahko sklepamo, da so zahajali tu sem duhovniki večkrat maševati in da je bila cerkev nekaka božja pot. Najbrž jo je zgradil velesalski samostan sam kot patron šentjurske župnije. To potrjuje tudi svetnica, kateri je izročena cerkev v varstvo. Radegunda je živela — kakor prej omenjeno — dalj časa v samostanu, in velesalske dominikanke so imele poseben vzrok častiti jo zato, ker jim je bila vzor bogljubnega življenja. Zahajale so gotovo večkrat tu-sem, saj je Srednja Vas komaj tri četrt ure oddaljena od Velesala. Da jim klavzura ni zabranjevala izprehodov, vemo iz starih pravic, ki so jim dovoljevale bolj prosto gibanje. Med ljudstvom živi celo govorec, da je stal nekedaj samostan poleg cerkve. Ko so leta 1853 pri popravljanju cerkve kopali jame za gašenje apna, prišli so na sled močnemu temeljnemu zidovju, na katerem je moralo biti v starih časih veliko pohoštvo. Tudi na bližnji Rožmanovi njivi se je večkrat zemlja posedala, ko so orali. Splošno se je sodilo, da so kake kleti spodaj. Zgodovina sicer ničesar ne ve o kakem samostanu, utegnilo je pač stati tu kako drugo poslopje.

Stopimo sedaj skozi gotska vrata v svetilišče. Škoda, da so vratni obok zakrili s prenizko lopo, ki stoji pred vhodom. Prostorna ladija je imela do leta 1853 lesen strop, takrat so jo

* Preškoda je bilo te znamenite cerkvice. V precejšnji višini stoječo so jo namreč od vseh strani popolnoma obdajale skale. Kar sem do sedaj videl sveta, opazil nisem nikjer enake cerkvene lege. Stara mati, ki so tudi obžalovali njeno podretje, so mi pripovedovali — da je cerkovnik prav nerad delopust hodil zvoniti gori v te skale: menili so, da je bil to tudi vzrok njenega pogina. Nekaj zidovlja še stoji dandanes; a vender izginja.

obokali. Gotsko svetilišče razsvetljujejo čvetera okna enakega sloga. Na steni visita dva lesena reliefa, ki predstavljata sv. Jurija in sv. Ahacija. Veščaki sodijo, da sta morda toliko stara, kakor cerkev sama. (Sv. Jurij župnijski patron in sv. Ahacij krstno ime župnika Isenhausen!) Gotski veliki oltar je delo poljanskega kiparja Valentina Šubic (1886), sv. Radegundo je naslikal njegov brat Jurij. Črna halja in beli zastor okoli glave delata podobo resnobno, na obrazu se vidi nekaj vzvišenega; zdi se, kakor bi odsevala raz njega duša, ki je popolno združena z Bogom, kratko: umetnik je dobro pogodil redovničin značaj. Ljudje imajo zaupanje do svetnice in jo prosijo pomoči posebno pri glavobolu. Na evangeljski strani oltar Matere božje, na listni sv. Štefana. — Pri cerkvi je še nekaj grobov, ki nas spominjajo, da so ob času kolere leta 1836 tukaj pokopavali mrlične. — Nekdaj se je vršila vsako leto šesto nedeljo po veliki noči procesija s sv. rešnjim Telesom okoli cerkve. Pripravljene so bile štiri kamenite mize, kamor se je postavljala monštranica pri branju štirih evangelijev. Ob tej slovesnosti so streljali z možnarji, in v Srednji Vasi še sedaj ne morejo pozabiti, da so ti možnarji ostali Viševčanom. Viševčani so je dobili na posodbo, toda vrnil jih niso več. Sedaj jih ne morejo več tirjati nazaj, ker je reč zastarana. Tudi priče ni mogoče dobiti nobene, kajti pomrli so tisti, ki so je posodili in oni, ki so je vzeli na posodbo.

Stolp je za obe cerkvi skupen, stoječ sam za se sredi med njima. Trije majhni zvonovi s premerom 85 : 74 : 61 cm in z glasovi a—h—e = 1, 2, 5.

Veliki s podobami: Križ, Marija z Jezusom v naročju, svetnik z opatsko palico in knjigo, svetnica z molekom in križem v roki. Ob klobuku: FUGITE PARTES ADVERSE, VICIT ENIM LEO DE TRIBU JUDA, RADIX DAVID, ALLELUJA. (Bežite sovražne sile, zmagal je namreč lev iz Judovega rodu, korenina Davidova aleluja). Ob spodnjem robu beremo: HEC CAPANA FUSA FUIT EXISTENTE ADMODUM REVERENDO DOMINO JACOBO KERTSCH PAROCHO IN CAMPESTRIBUS. (Ta zvon je bil vlit, ko je župnikoval v Šentjuriju na polju Jakob Krč). Zvonar Gašpar Franchi v Ljubljani 1700.

Srednji iz livarne Ivan Jakob Samassove leta 1782. Križ, Marija z mrtvim sinom v naročju, sv. Sebastijan privezan k kolu, sv. Florijan z zastavo v roki.

Mali zvon ima slab, na pol ubit glas in nosi ob zgornjem robu napis: S. MARIA ORA PRO NOBIS. (Sv. Marija prosi za nas) Marija z Jezusom v naročju, s krono na glavi in z žezlom v roki, sv. Radegunda z opatsko palico. Vlit ljubljanski zvonar Luka Dimic leta 1735.

Župnik Josip Lavtižar.

(Dalje prihodnjič.)

Papeža Leona XIII. življenje in delovanje.

(Dalje.)

V

E. Leon XIII. vedi prijatelj in pospešitelj.

Leon XIII. se imenuje „lumen de coelo — luč iz neba“. On je reprezentant vede. Leon sam si je v svojih mladih letih pridobil vsestransko znanost, proučevaje razne literature si je prisvojil gladek jezik, in z modroslovjem in z bogoslovjem mu je bil um logično didaktično naobražen. Torej se njegove okrožnice odlikujejo vsebino resnice, katero podaja kot nezmotljivi učenik cerkve božje narodom; pa tudi globoko izrazitostjo, izborno dialektiko in finim, krasnim jezikom. Leon čisla visoko pravo vedo, napačno pa zametuje, lik cerkvi, ki je bila vedno prijateljica pristni znanosti, sovražnica pa napačni. Kot škof v Perugiji piše v pastirskem listu z dne 7. februarja 1877 doslovno: „Obrekovalci predbacivajo cerkvi, da je ona nasprotnica umetnostim in vedam, proučavanju narave in njenih sil... Taka natolcevanja so jalova in niso družega, kakor izraz sovraštva do cerkve želeč jo ugonobiti.“ Z rezko dialektiko je nadalje v tem pismu označil vse publice revolucionarne napubnjene vede, ter z vzneseno zgovornostjo pojasnil zasluge cerkve za pravo kulturo duha, za pristno vedo.

Dne 3. marcija 1886. na obletnico kronanja, je v svojem nagovoru do kardinalskega zbora svojo nalogo proti vedi tako označil: „Mi si štejem v dolžnost, da porabimo vse svoje moči noter do zadnjega izdihljeja — v blagor cerkve in njenega poslanstva, ki je za svet tako blagodejno. Ko se bavimo z ukom in in vzgojo mladine, ko smo narode bodrili k učenju modroslovja, zgodovine in slovesnosti, posnemali smo le svoje prednike ter delali v soglasju s cerkvenim značajem. Da, dobrote in zasluge cerkve tudi na tem polju so v mnogih in neminljivih spomenikih zabeležene in ovekovečene, ki jih nihče ne more niti prezreti niti tajiti. Vsem oddelkom vede, literature in umetnije bili so rimski papeži bodisi izvrstni zastopniki, bodisi veliki dušni pokrovitelji ali pa skrbni čuvaji. In to je bilo še za tiste dobe, ko se je veda zanemarjala, ko so bili dobri nauki pozabljeni in ko so narodi v svoji nevednosti in surovosti uničili zaklade starodavne modrosti do zadnjih sledov.“

Leon XIII. je v svoji okrožnici „Inscrutabili“, v kateri je bil označen program njegovi pontifikalni delalnosti, povdarjal, da naj bode ne le način poučevanja popolnoma primeren in temeljit, ampak da naj je tudi pouk v raznih vednostnih predmetih v popolnem soglasju s katoliško vero. Zlasti velja to o modroslovji. Od modroslovja je zavisen pravi zaumen drugih ved, njemu je namen, pot graditi božjemu razodenju, ter je braniti proti napadalcem.

Kot prvo svojo nalogo naglašal je Leon XIII. skrb za pouk in vzgojo mladine. Pouk in vzgoja sta najprva pomočka za pospešitev narodne naobrazbe. Često je izrazil svoje prepričanje o važnosti šolskega vprašanja. Tako je omenil proti nekemu ameriškemu škofu: „Šolska sobana je

isto bojno polje, na katerem se mora odločiti, bode li imela družba krščanski značaj. Šolsko vprašanje je za krščanstvo vprašanje za življenje in smrt.“ Vsled tega je Leon XIII. z velikimi stroški v Rimu, ki je pa zdaj v oblasti nasprotnikov, ustanovil mnogo katoliških šol v katerih poučujejo izvrstni učitelji otroke. Poleg tega je pa tudi vpeljal obrtniške (rokodelske) in nadaljevalne šole in zavode za vzgojo deklic. Posebno se je Leon zanimal za učečo se mladino, za katero je osnoval več izvrstnih zavodov. Že v svoji prvi okrožnici z dne 21. aprila l. 1878 je povdarjal, kako potreben je temeljit pouk in veda mladini. Par mesecev pozneje se je izrazil v nagovoru do gojencev rimskega seminarja doslovno: „Dandanes treba služabnikom svetišča velike znanstvene izobraženosti in globokih vednosti na bogoslovskem in svetnem polju, in važno je ter gledati je na to, da mladi ljudje v bogoslovišči s proučevanjem vzornih pisateljev um bistrijo in bogatijo, ter si veliko izurjenost pridobe v ustmeni in pismeni izrazitosti.“

Dne 4. avgusta 1879 je izdal Leon okrožnico o modroslovji sv. Toma Akvinčana, katero smatra za najvsepešnejši pripomoček in najgotovejšo podlago temeljiti znanstveni naobrazbi. Ta okrožnica je veliko dejstvo: od nje se datira nova doba oživljene krščanske filozofije med katoličani. V potrjenje svojih navodov je odločil z brevom dne 4. avgusta 1880 sv. Toma za „posebni ščit in kinč sv. katoliške cerkve,“ za patrona katoliškim univerzam, fakultetam in licejem. Ustanovil je v Rimu akademijo sv. Toma, katere vodstvo je poveril svojemu bratu učenemu kardinalu Josipu Pecci in kardinalu Tomu Zigliari, ki je bil najbolj sloveč poznavatelj del sv. Toma. Leon XIII. je tudi preskrbel novo kritično izdajo spisov svetega Toma in je dal povod mnogim spisom v prosep razširjanja teh nauk. Ustanovljenih je bilo mnogo akademij sv. Toma, mnogo izdaj njegovih del, in v bogoslovskih seminarjih se je vpejalo proučevanje filozofije sv. Toma.* — Leon XIII. se je l. 1880 v pričo 4000 učiteljev in učencev izrazil doslovno: „Nauk sv. Toma zamore itak odstraniti zmote, ki izvirajo iz norčastega modroslovja sedanje dobe, kakor more vtrditi temelj redu, pravu in pravičnosti, ki zagotavljajo mir državam, blagor narodom in pravo civilizacijo človeškemu redu“. Leon XIII. je vesel, ko gleda, kako se njegove nade izpolnujejo, ker se tomistična filozofija tako skrbno goji v katoliški cerkvi, in pošilja svoje žarke tudi čez meje sv. cerkve.

V tesni zvezi z reformo modroslovskih in bogoslovskih ukov je pa izdaja mnogih bogoslovskih spisov, katere je podpiral papež Leon XIII. Tako je obelodanila komisija učenih frančiškanov, kateri je na čelu sloveči bogoslovec o. Ignacij Jeiler, rodom Vestfalec, spise sv. Bonaventure. V Quarachi-ju pri Florenci ima ta komisija svoj sedež. Redemptoristi pa so izdali vsa dela sv. A'fonza Ligvorijana. Tudi pri drugih redih in pri svetnih duhovnikih se je vsled krepkega nagiba Leonovega razvilo novo znanstveno življenje, katero že pričenja roditi sadove. Mecen

* Bogoslovcem je jako potreben in koristen temeljit pouk o logiki, ki je podlaga apologetiki.

na papeževem prestolu pa odlikuje najznamenitnejše učenjake z visokimi častmi, da tudi s škrlatom. Omenjamo le kardinalskih imen Hergenröther, Newman, Zigliara. Jansenu je tudi hotel podeliti škrlat, pa je odklonil to čast, deloma radi ponižnosti, deloma tudi zato, ker je hotel izgotoviti epohalno znanstveno delo: „Die Geschichte des deutschen Volkes“.

Leona XIII. delovanje je dokaz, da se cerkvi ne more očitati enostranstvo, dokaz je, da je cerkev prijateljica in pospešiteljica svetnih ved. Ras je sicer, da papež po svojem poklicu posebno ljubi modroslovje in bogoslovje, a je sam učenjak vseskozi, zlasti za svojega pontifikata, velik prijatelj svetni naobrazbi in vednosti, ter velikodušen podpornik raznim podjetjem na znanstvenem polju. Gmotno je podpiral starega mojstra de Rossi in njegove učence, ki se pečajo s starinskimi raziskavanji. On skrbi za slovečo zvezdarno v Rimu, katero vodi kak jezuit. Na njegov nagib napravljajo misijonarji dragocene zbirke etnografičnih in naravoznanstvenih predmetov. Ustanovil je posebno šolo za negovanje klasičnih studij v rimskem seminarju. Izjavil se je, da proste vede, bodisi da so strogo znanstvenega obsega, bodisi da so praktične vrednosti, tvorijo velik del učenosti. Rekel je, da si po vadbi v teh znanostih pridobivamo bujen slog ter blago in mikalno pisavo, ki je po spričevanju sv. Bazilija in sv. Avguščina vsepovsod v veliko plodunosno korist.

Z ozirom na plitev, površni značaj sedanje dobe smatra papež za koristno in potrebno, da se med olikanimi katoliškimi krogi oživi večje zanimanje za resno znanost ter veselje za temeljito vednostno delovanje. Kdor se požrtvovalno peča z vedo, ta more veliko koristiti sv. cerkvi. Kultura sedanje dobe, more biti izvrstni kašipot krščanskemu apostolatu. Prav posebno pa more kritično proučevanje zgodovine in literature, zlasti one iz srednjega veka, sedanji dobi biti v neizmeren prospeh. Znana je namreč Leonova posebna ljubezen do zgodovinske vede, ki rodi cerkveno mišljenje.

Ker so nasprotniki krščanstvo, sv. cerkev in njene naprave napadali z orožjem obrekovanja, laži, natolcevanja, krive sodbe in sumničenja, naj bi pa po Leonovih nazorih negovanje zgodovinske vede in zlasti temeljito proučevanje starinskih spomenikov podalo olikanim katoličanom v roko orožje v obrambo sv. cerkve in njene veličastne zgodovine. V brevu do kardinalov de Luca Pitra in Hergenröther, z dne 15. avgusta 1883 je Leon razvijal svoje nazore o bistvu, nalogi in koristi pravega zgodovinarja ter je pozval in bodril vse zmožne prijatelje resnice k delovanju na tem važnem polju. Ob enem je odprl vatikanski arhiv, do katerega ima odsihmal prost vstop vsak resen učenjak.

Vodstvo tega arhiva je Leon poveril dvema Nemcem, kardinalu Hergenrötherju in dominikancu o. Denifle z Tirolskega. Ta dva sta po navodu papeževem vse potrebno uredila, pripravila potrebne sobe,

ter bila ob roki mnogim zgodovinarjem raznih narodov in vere, ki so iz virov izpisovali in tako dvigovali bogate zaklade. Prijatelji in neprijatelji papeževi, katoličani in drugoverci so preslavljali ta velikodušni čin Leonov, ter so mu vsi izražali hvalo in priznanje. List „Allgemeine Zeitung“, organ učenjakov in diplomatov se je tako izrazil: „Odprtje vatikanskih arhivov je silno velike važnosti; to priznavajo zlasti oni, katerim je mar ponovljenje in ojačenje zgodovinskih ukov. Ko je pred nekaj leti hotel protestantsk gimnazijski učitelj, opirajoč se na neko Döllingerjevo izjavo, izmanjšati zasluge Leonova, zavrnila sta ga krepko načelnik pruskega historičnega zavoda v Rimu in uradni list „Norddeutsche allgem. Zeitung“. Ta list piše doslovno: „Papež je že pred šestimi leti vatikanski arhiv odprl učenjakom vseh držav in ver. Take dvorljivosti in postrežbe, kakor v Rimu ne nahajaš v nobenem drugem evropskem arhivu. Ravno radi tega in vsled dobrohotnega vedenja papeževega vzdržuje pruska vlada v Rimu historični institut; in zdaj biva v Rimu mnogo nemških učenjakov, kjer pridno izvršujejo izpise iz bogatih zakladov vatikanskega arhiva. Vse to le vsled liberalitete papeža Leona XIII.“

Po tem papeževem zapričetku je napočila nova doba zgodovinskim stvorom zlasti na katoliški strani. Omenjamo le po Benediktincih izdane knjige v sedmih zvezkih: „Regestum Papae Clementis V.“; „Regestum Leonis X.“ kardinala Hergenröther; obsežne knjige „Chronicon Siculum“; knjige „Regesta Honorii Papae III.“ spisal Presentis; dotičnih publikacij Göressove družbe in francoske šole, spisov mnogozaslužnih pisateljev: Balana, o. Denifle, o. Ehrle, Pastor, Ditrich, Finke i. dr. Tem se pridružujejo mnogi spisi in znanstvena dela, ki so je izdali učenjaki drugih ver ali pa državni zavodi iz zakladov vatikanskega arhiva. In vse te knjige so v uslugo resnici, tedaj tudi sv. cerkvi in papeževi stolici. — Tako je sv. Oče bodril k proučevanju rimske, grške, ter drugih izvrstnih literatur poznejše doba, ter je leta 1884 kardinala Parochi postavil protektorja tem studijam.

Leon XIII. je pozdravil in pospeševal na vso moč ustanovitev katoliške švicarske univerze v Freiburgu in katoliškega vseučilišča v Washingtonu, ki je bilo odprto 3. novembra in kojega nalogo je v apostolskem pismu z dne 7. marca 1889 označil ameriškim škofom. V častnem vencu, ki ga izplete kedaj zgodovina okrog glave Leonove, blestil se bode naslov učenega papeža, mnogozaslužnega reprezentanta in mecena človeške vede. Leon spoznava in ljubi resnične pridobitve sedanje dobe. Opravičenim zahtevam in razmeram njenim prihaja naproti ter se zelo zanima za pereča vprašanja, in potrebe tega veka.

Od tega vzvišenega vzornika se učimo ljubezni in veselja do vede. Ni pravtalente zakopavati, od katerih bo treba odgovor dajati na božji sodbi. Ni dobro učenjakom počivati na lavorikah ter pridobljenih naslovih, ampak treba je vedo s poučevanjem, pisateljevanjem in plemenitim delovanjem širiti v daljne kroge v blaginjo človeškega rodu. Razumniki

in odličnjaki naj zlasti negujejo strokovno vedo svojega stanu ter naj se v nji izpopolnjujejo, da ne zastajajo ker znanosti vsake vrste močno napredujejo — zakaj z vedo, v šoli pridobljeno, danes je malokter more izhajati v poznejših svojih letih.

Tu nam je omeniti nekega nedostatka glede negovanja vede in stanovskih dolžnosti. Dogaja se često, da se marsikateri poskuša v večjih strokah ved in znanosti, n. pr. zdravnik se bavi z narodnim gospodarstvom ali kak notar z lepoznanstvom. Pa tu je treba razložiti: „qui bene distinguit, bene docet“ in „est modus in rebus“. Že prav, da se razumniki bavijo z raznimi vedami; veliko, veliko učini lahko ta, ki je pridn. A treba je prvo, to kar je stanovskega, potem še le drugo, kar je koristnega. Zdravnik in notar najprvo izpolnujta svoje potrebne dolžnosti, zdravnik čuvaj bolnike, izpopolnui se v medicinski vedi; notar dovršuj točno uradne posle, prebiraj nove pravne naredbe, potem se pa le oba pečajta in prav pridno se oba pečajta še z drugimi vedami. A napočno pa bi bilo, ko bi kateri izmed teh tako negoval drugo vedo, da bi opuščal svoja stanovska opravila, ter zastajal v svoji strokovni vedi. Sedaj pa še do tebe, učeča se nadepolna mladina! Pomni: mladost je čas setve, starost čas žetve. Porabi dobro zlati čas za svojo izobražbo. Srednja šola ti nudi splošnih ved, strokovna šola pa strokovne znanosti. Z veseljem se poprimi vede in neguj jo z vstrajno pridnostjo v šoli. V počitnicah se pa veseli počitka, ki ti ga je treba: kakor se tudi napeta struna mora odviti. Vendar pa tudi počitnice prav lahko koristno in plodonosno porabiš. Hranjivo je porabiš, če se ob tej lepi ti dobi vedeš po izreku: „utile dulci — k prijetnemu še dobro“. Poznali smo učencev, ki so uprav ob počitniški dobi najraje sestavljali in tudi izvršili svojih najkrasnejših šolskih nalog; takih smo poznali, ki so ta čas prebrali vrsto klasičnih proizvodov; takih, kojim so dobri stariši preskrbeli samo svojo sobico, da so si v njej ustanovili malo zatišje med knjigami, kjer so brali in tudi začenjali vežbati se v samostojnih sestavih, namenjenih širjemu občinstvu; takih smo poznali, ki so hodili k pripovedovalkam ali pevkam starih naših narodnih pesmic ter so je ob enem tam pri njih zapisovali. Pevke so pomrle; zapisana tvarina pa je ostala za vselej narodu v moralen in izobrazovalen prospeh. Napravi si, mladina, n. pr. knjigo „zaznamkov; repertorij; notes“ — reci jej, kakor že ti ljubi. Tam si beroč zapisuj značilnih izrekov slavnih mož, zlasti svetnikov, slovečih vzornih pisateljev ter vzglednih pesmic in zgodb. Na ta način si, vrla mladina, nabiraš bogatih zakladov, iz katerih bodeš zamogla zajemati prej in slej ob vsaki priliki novo in staro, v veliko svojo in svojega bližnjika korist. Tak repertorij ti še pozneje močno rabi kot duhovniku, učitelju, učiteljici, sploh kot razumniku ali razumnici. — Le veselo torej, srednješolska mladina, ob počitnicah med prosto naravo se okrepčat a tudi veselo med prosto izvoljeni si duševni pouk. V cerkev; v njo v naravo; v zatišje v senci ali v sobici! To bodi tvoje počitniško: „Utile dulci!“

Župnik Alojzij Kunner.

(Dalje prihodnjič.)

Kraljica — mučenica.

Bilo je v jutru 16. oktobra 1793.

Po ulicah in cestah pariških je vladalo hrupno življenje: nepregledne množice so se pomikale semtertja ter z vidno težavo nekaj pričakovale. Fini gosposdiči v širokovejnih klobukih, z dolgimi skoraj čez rame segajočimi lasmi in mestne gospice v šumečih, po najnovejši modi prikritih oblačilih so se sprehajali po trdem tlaku, razmotrivajoč najnovejšo novico. To je bilo smejanja in hihetanja! — Mej njimi se je valila velika druhal, kot črna reka: sami suženski obrazi, iz kojih je odsevala brezmejna srd po silnem maščevanju, živalski pohlep po rdeči krvi... Ej, to je bila tista v žarni luči nezmotljivih peresnikov in francoskih modercev — tista prosvitljena druhal. Vojaštvo dela mir in red.

Množice so gledale in zijale skozi prozorna okna, gledale izza varnega pristanišča visokih streh, opazovale počestno gibanje in željno, s težkim srcem pričakovale, kedaj da se prikaže ona — kraljica francoska.

Dolgo, dolgo je ni bilo, — dolgo je bilo treba čakati.

Zamolklo je odbila ura dvanajst.

Na trgu Ludovika XIV. — dandanes trg prekucuhov nazvan — se je prikazal zljajci kratek sprevod: kraljičina ekvipaža — navašen umazan voz. V njej je sedela ona, na desnici kruti krvnik, na levisi njen spovednik, spredaj na kozlu je sedel kočijaž z dolgim bičem v roki in upil s korporalskim glasom nad suhim vrancem.

„Živela republika! Živela!“ je zavpila počestna druhal gledajoč ta prizor kot iz jednega grla ter napenjala zenice radovednih oči, da bi jo videla še enkrat njo — bivšo kraljico francosko.

A ona ni poslušala teh hripavih, divjih glasov; nemo je zrla pred se.

Oblečena ni bila danes v kraljevem ornatu; oblečena je bila v priprostem belem, ohlapnem oblačilu. Na glavi ji je viselo staro, našemljeno vže obnošeno pokrivalo — če je smemo tako imenovati. — Izza tega pokrivala so se vsipali črni, a sedaj vže s tenkimi, sivimi nitmi prepreženi lasje. Te niti so natakale skrbi... današnje dolga dolga prečute noči. Njeno čelo, s katerega je odseval nekdanj sijaj veličanstva, odseval je danes mrak — gost mrak turobne premišljevanja. Njeno obličje, iz katerega je žarela nekdanj vsa krasota in milina, umedlelo je danes in upadlo v globoke gube. Njene nekdanj tako rožnate ustnice, ki so se tako ljubeznivo smehljale francoskemu ljudstvu, je obdajala danes poteza največjega razočaranja... najhujšega gorja...

Uprla je svoj pogled kvišku... plaval jej je proti nebu, odkoder je zajemala blaženo pijačo večne tolažbe...

Plaval ji je pogled na razpelo Krista, katerega je pred njo držal v rokah njen tolažnik, njen izpovednik — njene roke so bile zavezane s težko, debelo zavezo.

Gledala je Križanega...

Kakor je bil On kralj, potomec znamenitega Davidovega rodu, kakor so njega peljali zvezanega z debelo zavezo mej smehlajočo se množico, ki je vpila na ves glas: Križaj ga, križaj ga! — to kar je doživel in občutil takrat njen Izveličar, vse to je skusila in občutila tudi ona. Kakor je umrl On sramotno na lesu svetega Križa — nedolžen, tako bo izgubila ona sramotno a nedolžno glavo pod sekuro.

Te misli, ta čustva so jo obhajale — na njenem zadnjem krvavem potu. Te misli so jej podrle v njeni duši velikanski naval brezupa in gorja, v njenem srcu se je nasedel večni Tolažnik.

„Odpuščam vam — sovražniki — odpuščam!“ so tako skrivnostno njene ustnice šepetale.

Sprevod se je pomikal dalje. Še dalje se je živalsko vpitje razlegalo po cestah in ulicah... kruto ljudstvo se je pehalo in rinilo semtertja.

Peljali so jo mimo tilerij — mimo kraljeve palače. Vrcče solze so ji pomčile trudne obrvi, ko je vzrla zopet to palačo, saj ji je tu dihalo življenje vso pozemsko radost in blaženost. Saj je tu preživela toliko lepih dni na strani ljubljenega soproga. Saj se je tu razcvital njen ponos, njena dika, njen up, njena tolažba — sin jedinec. Tudi njega so ji ugrabili... iztrgali iz materinih rok...

In samcata je ostala na tem zanikernem svetu, zapuščena od vseh, obsojena na smrt od ljudstva, ki ga je tako ljubila... Le duhovnik jej je ostal zvest... tolažnik — ne, njen pravi tolažnik je Krist —

In poljubila je sveto razpelo. — Pripeljali so jo na morilno klop.

„Živela republika! Pogini kraljica!“ Zadrta se je zopet druhal ter vpila s podvojeno močjo. Drvila se je krog morišča. Pristopili so duhovnik, krvnik, orožnik in — ona.

Krvnik razgrne pred seboj listino in prebere še jedenkrat smrtno obtožbo v besedah:

„Marija Antonija imenovana lotrinško-avstrijska se kaznuje s smrtjo. Bila je kraljica in ta zločin zadostuje, da se takoj — usmrti!“

Morilna sekira je nato zdrknila in zatrepetala je njena glava pod bridko ostrino. Zatrepetal je krvnik; prijel glavo za lase, vzdignil jo kvišku in pokazal zbranemu ljudstvu. Še jedenkrat so zatrepetale njene obrvi, njeno obličje pa je preoblekla lahna rdečica — to je bil nebeški sij kraljice mučenice.

Poleg stoječi orožnik je namočil med tem svoj žepni robec s krvjo, ki je curljala od njene glave.

Zaloigra je bila s tem pri kraju. Gledalci so se razšli. Morda je spekla koga izmed njih vest — vest ne miruje!

Ves čas je sijalo gorko solnce in pošiljalo svoje svetle žarke celo doli mej človeške otroke, da si še natančneje ogledajo ta nečloveški čin — človeške zlobe —

Se danes se skriva tam mej mnogimi, krasnimi pariškimi cerkvami mala, tiha kapelica, oddaljena od prevelicega hrupa: krog in krog jo obdaja zelen bršljan. V njej stoji oltarček, pod katerim počiva truplo — Marije Antoanete.

Vsako leto dan njene smrti bere tu duhovnik tiho sveto mašo — za dušo rajne kraljice mučenice.

P. F.

Kako je mogoče, hitro obogateti.

Obogateti, in še naglo obogateti, to je pač marsikomu poglavitna misel, glavni smoter njegovega življenja. Toda kako? Sredstva so kaj različna, poštena in nepoštena. Ako ti smem, dragi bralec, tudi jaz dati kak dober svet, povem ti ono besedo iz sv. pisma ki veli: „Iščite najprej božjega kraljestva in njegove pravice in vse drugo vam bo privrženo.“ Dalje ti svetujem: Moli pobožno in stanovitno, kajti pobožnost je po besedah sv. apostola Pavla za vse dobra in ima obljubo sedanjega in prihodnjega življenja. Katarina Emerih je videla, kako so angelji trosili božji blagoslov na njivo njenega brata, ko je le ta v cerkvi klečal in goreče molil. Tudi bi ti še rad svetoval, da se udeležiš večkrat daritve sv. maše in zlasti vestno posvečuj nedelje in praznike; kajti marsikomu je Bog prav radi tega tudi v časnih rečeh naklonil posebno srečo in očividni blagoslov. Posebno pa ti svetujem: dajaj rad miloščino in boš obogatel. Miloščina človeka ne uboža. Dve sestri „date“ in „dabitur“) sta zmeraj združeni ena z drugo. Kdor daje ubogajme, daje Bogu na obresti. Da je to res, to nam dokazuje zgodbica, ki sem jo bral v „St. Josefsblättchen“ l. 15, št. 2. str. 13. Evo je:

V mestu Nizibi je živela krščanska žena, ki je pa imelaza moža nevernika. Priprosta sta bila oba in revna. Vse njuno premoženje je bilo 15 srebrnikov. Neka dne pove mož svoji ženi, da hoče dati svoj denar na posodo, da bo dobil kaj obresti. Žena nato: „Ako hočeš od svojega denarja, prav visokih obresti dobiti, daj svoj denar krščanskemu Bogu na posodo, on plačuje visoke obresti in vrne vedno tudi dvojno glavnico.“ Mož verjame ženi in oba gresta k krščanski cerkvi. Cerkev pa je imela pet vrat in pri vsakih je bilo veliko prosjakov. Žena reče možu: „Ako denar razdeliš med te uboge, zaračuni to krščanski Bog tako, kakor da bi njemu samemu dal; kajti vsi ubogi so mu kakor bratje in sestre, da kakor udje njegovega (skrivnostnega) telesa“. Poganski mož z veseljem srcem razdeli ves denar med uboge in se vrne s svojo ženo domov.

Za dva mesca potem sta bila v veliki denarni stiski. Tedaj vpraša mož: „Ljuba žena, ali bo Bog kristijanov kmalu kaj obresti dal? Zdaj-le bi zelo potrebovala, ker sva v stiski.“ — „O gotovo ne bo pozabil“, odvrne verna žena, „le pojdi na oni kraj, kjer si denar razdelil in ne boš prišel praznih rok nazaj.“ Mož polen zlatih upov gre k cerkvi in obhodi vseh petero vrat; toda nikogar ni bilo, da bi mu dal obresti, le oni reveži so zopet tam sedeli in prosili. A ti mu niso imeli česa nazaj dati. Ko tako

*) Dajte in se vam bo dalo.

premišljuje, kaj bi v svoji stiski počel, zasveti se mu pred nogami srebrni denar. Pobere ga in dandav prišedši kliče: „Glej, ženica, bil sem v cerkvi; Boga kristijanov nisem sicer nikjer videl; toda našel sem tale srebrnik. Ona nato: „Veruj mi, Bog kristijanov in nihče drug ti ni pred noge vrgel srebrnika; kajti on je sicer neviden, ali vendar vidi vsa svet. Pojdi in kupi sedaj živeža in trdno zaupaj v Boga kristijanov, on bo tudi dalje skrbel za naju.“

Mož gre na trg, kupi kruha in vina in eno ribo. Ko pa žena ribo iztreblja, najde v njej kamen čudovite lepote. Oba se divita lesku in blišču dragega kamena, akoravno nista poznala prave njegove vrednosti.

Po obedu se poda mož s čudnim kamenom k juvelirju ter ga vpraša, ali ne bi hotel kamena kupiti? „Koliko pa hočete zanj?“ vpraša juvelir, ko si je kamen natančno ogledal. „Dajte mi toliko, kolikor mislite da je vreden“, odgovori ta. Oni: „Dam ti 5 srebrnikov.“ Ta ves vesel: „Kaj toliko mi hočete dati za tak kamen?“ Juvelir misleč, da mu je premalo, mu takoj ponudi deset srebrnikov. Naš znanec pa molči; hitro mu na to obljubi dvajset, potem tri-deset in slednjič tristo srebrnikov, katere mu je takoj izplačal. — Presrečen hiti mož z denarjem domov. „Glej“, pravi ženi, „koliko sem skupil za kamen!“ in razloži bele srebrnike po mizi. „O kako dober je res krščanski Bog in kako bogato povračuje, kar se mu v osebi revežev posodi. Ne samo, da mi je vrnil 15 srebrnikov, ki sem je razdelil med reveže, ampak v tako kratkem času mi je je pomnožil na 300!“

Kmalu potem je prejel zakrament sv. krsta in hvalil je Gospoda Jezusa Krista z Očetom in sv. Duhom. Mnogokrat se je zahvalil tudi svoji tovarišici, da mu je tako dobro svetovala.

To je torej ona umetnost, kako se postane bogat. Ako hočeš, ljubi bralec, za zemeljsko glavnico prejeti obresti iz nebes, dajaj rad ubogajme in zapomni si tale pregovor:

Miloščina bogati;

K maši iti ne mudi. — *)

Kapelan Jos. Plantarič.

Književnost.

Flos juvenilis. Mladeniški cvet — Dijaški molitvenik. — Ta najnovejši dijaški molitvenik nas je zelo razveselil. Vsakdo ve, kako se časih dandanes na srednjih šolah ušibi dijaku vera ali da vsaj zabrede v verske dvome, ki mu po časi izrujejo iz srca najdražji zaklad in mu sčasoma izpodkopljejo tudi mravnost in čednost. Da se pa zavaruje dijak proti pogubnim navalom brezverstva in verske mladosti, treba mu je pred vsem molitve in najboljše sredstvo, ki ga more navajati k pobožnosti, je dobra nabožna knjiga. Dokler dijak ne pusti iz rok molitvenika in ga pridno rabi — ne le pri šolski maši iz strahu pred veroučiteljem — ampak tudi sicer mnogokrat — toliko časa je še upati, da mu vera ni zadnja stvar. Zato toplo priporočamo srednje

šolcem ta novi molitvenik, ki je urejen prav primerno dijaškim potrebam.

Molitvenik je pisan večinoma v lahko umljivi latinščini, le nekatere molitve so tudi poslovenjene. Prva jutranja in večerna molitev je sestavljena v porabo deškim semeniščem, druga za zasebno porabo. Štiri prav primerno izbrane maše so povzete iz rimske mašne knjige. Prav lepo zbrane so tudi molitve v čast presv. Srcu Jezusovemu, sv. Raš. telesu, mnoge in zelo različne molitve k Materi božji, dalje molitve v čast sv. Jožefa, angelom varuhom in zavetnikom učeče se mladine. — Zlasti pridno in opetovano naj čitajo dijaki lepa premišljevanja za šestnedeljsko pobožnost v čast sv. Alojziju, katera jim bodo vodile za vse razmere dijaškega življenja. — Na koncu čitamo zbirko latinskih in slovenskih pesnij v čast sv. R. T., Mat. b., sv. Alojziju in dr.

Skoro vse molitve so povzete iz raznih asce-tičnih del svetnikov in znamenitih cerkvenih pisateljev. Isto velja tudi o nekaterih himnah. V cerkvenem koledarju, povzetem iz rim. martirologija se ome-njajo skoro vsi slovanski svetniki, in oni, katere Slovenci že od nekdanj časte. Oblika knjigi je zelo lična, papir in tisek bode ugajal vsakemu. Pro-daja se v katol. in Ničmanovi bukvarni, cena izvodu v platno vezanemu je 2 K 20 v, v usnje vezanem 2 K 60 v.

— v —

Foersterjeve litanije presv. Srca Jezusovega. V nedeljo, dne 4 t. m., so se v ljubljanski stolnici prvič pele litanije presv. Srca Jezusovega, ki je je zložil stolni glasbeni vodja Ant. Foerster in izdal v 1. št. letošnjega „Cerkv. Glasbenika“.

Razveselili smo se jih, ko smo je dobili natis-njene, a še bolj smo se jih vzradovali, ko smo prak-tično spoznali njihovo vrednost. — Že pred Foer-sterjem so izdali trije drugi glasbeniki (P. Angelik, Ferjančič, Lavtižar litanije Jezus. Srca, in reči mo-ramo, da so nam ugajale vse. Zveselili smo se jih. A vse troje so postavljene bolj umetno in zato teže za ljudsko petje. Naše ljudstvo namreč ne poje rado enoglasno, ampak vselej hoče peti tudi terco nižje kot je napev, rado „sekundira“, ali če ne gre s terco pod napevom, skuša peti terco višje (poje „čez“). In tej navadi našega naroda, ki se je zadnje stoletje ukoreninila v našem narodu, tej zahtevi, ki jo ljud-stvo stavi na vsako pesem, da jo sprejme za svojo, je ugodil vodija Foerster docela. Vsi odgovori so namreč tako postavljeni, da se lahko „sekundira“.

Poleg tega se odgovori pri invokacijah ne izpre-minjajo, ampak so vedno jednaki in priprosti, tako da se jih more ljudstvo hitro zapomniti. To se je videlo v stolnici, zakaj komaj so ljudje slišali par odgovorov, že so začeli poprijemati, in proti koncu so odgovori kar mogočno odmevali po cerkvi.

Litanijam je skladatelj Foerster pridejal še Tantum ergo, ki je tudi namenjen ljudskemu petju in istega značaja, kot litanije: priprost, melodiozen, prva dva glasova postopata v terciah A postavljen je tako, da se more peti ali eno, ali dvo-, ali tro-, ali četvero-, ali petero-, ali tudi šesteroglasno. Zato je primeren za vsak najmanjši zbor; a tudi vsak večji zbor ga bo izvajal z uspehom.

Prepričani smo, da se bodo Foersterjeve lita-nije i Tantum ergo udomačile med našim ljudstvom; zato priporočamo s stališča ljudskega petja cer-

*) po starem nemškem pregovoru:

Almosen geben armet nicht.

Messe hören, säum t nicht —

kvenim predstojnikom, organistom in sploh prijateljem ljudskega petja, naj si je čim bolj pripravi. Prepričani smo namreč, da nimamo nič bolj primerne za ljudsko petje, prepričani smo zopet iz lastne izkušnje, da ni bolj ganljivega in veličastnega kot je skupno ljudsko petje.

Bogosl. Fr. K.

Listek.

Mladina naša nada! Rimml, učenec 3. razreda višje realke v Inomestu na Tirolskem je šel 15. marca t. l. k skupnemu šolskemu sv. obhajilu, akopram ni bil poprej pri spovedi. Sv. hostije pa ni zavžil, marveč jo je vzel iz ust in dejal v žep. Po svetem opravi se je Rimml sošel součencem imenom Schmidt blizu pokopališča. Vpričo njega je dejal sv. hostijo na drevesno vejo ter na njo 6—8krat streljal samokresom. A ker je ni zadel, stopil je čisto blizu in jo prestrelil, da je padla na tla. Rimml je na to nogami poteptal sv. hostijo, a Schmidt jo je pobral in vtaknil v žep. Pozneje, pravi, jo je izgubil. Oba svetoskrunca je inomoški deželni šolski svet potom ministrstva izključil iz vseh avstrijskih srednjih šol — čeprav se je izgovarjal Rimml pred oblastnimi, da hostija ni bila posvečena, ampak da je bila samo oblat. — Zgrozile se boste, slovenske matere, ko preberete te vrstice. Zato Vas prosimo: vcepljujte svojim sinovom-dijakom, ko bodo pri Vas na pčitnicah vero in sopet vero, molitev in nedolžno življenje; potem se ne bo zgrozovala tudi še slovenska zemlja ob podobnih zlodejskih svojih se učečih sinov. — Saboto, 24. marca t. l., se je pa proti večeru v Mariboru na Štajarskem ustrelil istotako učenec 3. razreda na gimnaziji: Fran Bernardi iz imovite rodbine v Spodnjem Dravogradu. Nemški učenci mariborske gimnazije goje namreč tajno društvo „Walhallo“, ki ima sedaj morda 100 članov. V vsakem razredu je poseben društven oddelek, ki ima svojega načelnika. V 3. razredu je načeloval Bernardi, izgleden učenec, dokler ni bil društvenik; a potem je hitro in vidno nazadoval. Vselej učenec namreč nazaduje, ko se ga primejo izvenšolske muhe. Walhallovci nosijo na prsih pod srajco ob goli koži trak nemških barv. V društvu se navdušujejo za germanstvo, za največjega sovražnika Avstrije za — Bismarka in za nemškega cesarja. A prisežejo si, da nikdo nikogar nikomur in nikdar ne izda. Radi neplačanih knjig tega društva je mariborski knjigar Blanke to tajno društvo naznanil gimnazijskemu ravnatelju in tudi še druga ovadba je došla v tem istem časi. Po učenca Bernardi je radi preiskave na dom prišel gimnazijski sluga saboto po 5. uri popoldne. Tega ravnateljevega klica se je ustrašil tako, da si je vzel mlado življenje. Po tričetrturinih grcnih mukah je izdihnil. Razun v „Walhalli“ se mariborska mladina na realki tudi v „Teutoniji“ vnema za nemštvo izven avstrijskega cesarstva. Tudi na učiteljski so nemški učiteljski gojili „Alemanijo“. A vodstvo je društvu prišlo dosti zgodaj na sled, društvenike kaznovalo in skupino — v veliko jezo nemških gospodov — razdejalo. — Nekaj podobnega se je celo v Ljubljani pred leti na tukajšnji realki zasnovo. Društveniki, skoraj zgolj realci, so se shajali na Viči — kot na varnejem kraju — istotako v senci Bismarkove pčdobe. A nerodnost tisto-

časne preiskave je provzročila, da ni bilo več Bismarka na zidu, ko je začela ob tem poslovati šolska oblast. — Učenci so se znali sklicevati na svoje nekatere učitelje; ti pa so še umneje umevali vvodeniti vse to Neavstrijstvo v Ljubljani. „Znati se mora“ je izrekel pred kratkim velik domač zlodejec. Večini avstrijskih prusakov je namreč ta znak — da so Bismarkljani le samo do prve policijske postaje. Od te postaje naprej za Avstrijo kar plamteče goré. Revez, kdor verjame njihovu sleparjenju in lizunstvu. — Stariši, ki Vam pridejo v roke te vrstice, zabičujte svojim sinovom-dijakom to njihovo dolžnost, da jim je šola — šola! da naj bodo le samo šolske ali njim sorodne tvarine njihovo poprišče; da, če so še tako pridni učenci; vendar le ne bodo preobilovali v svoji samoizobrazbi. Pa tega jih učite, da se pošten državljan navdušuje za svojo državo — ne pa za tujo. Vaši sinovi so Avstrijci in naša prestolnica ni Berlin. Vaši sinovi so Slovenci in

•Biti slovenske krvi,
bodi Slovencu ponos•

Kardinala Ivana Haller kneznadškofa iz Solnograda so starega 75 let 9. t. m. istotam izročili materi zemlji. Solnograški škof ima sila velikih pravic. Samostojno imenuje namreč knežškofa iz Gradca, Celovca in Maribora. Zato se pripoveduje kako je dobrosrčni papež Pij IX. sprejel nekokrat kardinala Tarnoczyga govoreč: „Vi ste pa kakor drug papež, moj tovariš.“ Sufraganov iz Gradca, dr. Leopold Schuster ter iz Maribora, dr. Mihaela Napotnik, pri pogrebu ni bilo — pač pa je došel knežškof iz Celovca dr. Josip Kahn. Navzočevali so še škof iz Linca dr. Fran Marija Doppelbauer ter opati iz krajev: Marienberg, Fiecht, Admont in Michelbeurn. Cesarja je zastopal generalni adjutant grof Paar, ministrstvo Welsersheimb, naučnega ministra dr. Hartel pa še posebej tamošnji deželni predsednik grof St. Julien. Potem ko so v cerkev dovedli mrtvega kardinala, stopil je na leco knežškof Kahn, da mu je govoril poslovitvene besede. Na to je requiem pel linški škof Doppelbauer. Absolucije so pred pogrebom izvršili: oba škofa in pa prelatje iz Marienberga, Fiechta in Admonta. Zelo spoštovani in spoštovanja vredni kardinal se je potem pokopal v družbo svojih prednikov v rakvi, kjer počivajo bivši ljubljanski škof, a kot solnograški kneznadškof umrli Gruber; kardinal Tarnoczy ter kneznadškof Eder. — Iz besedi, ki je je prilikom kardinalove smrti izustil pridigar Obweger v solnograški šk. cerkvi, se pa sklepa turobna prikazen, da so zelo uplivala na kardinalovo točasno smrt tudi žalne verske in družabne razmere na Solnograškem, v deželi torej, ki smo jo vsaj kedaj vsprejetovali verni Tirolski. Kardinalu so se namreč takorekoč rogali pred nekterimi leti v domačem deželnem zboru in veliko deželanov je zadnji čas prestopom v protestantsvo ugodilo klicu „Proč od Rima.“ Nad 80 odpadnikov je bilo. Odstopale so celo meščanke, ko pri nas, n. pr. v Ljubljani niti enega odpadnika ni bilo. In še druge žalobne stvari. — Tako, dragi „Dan.“ bralci se naši sv. veri in našim sv. šegam usodno godi sem ter tje po sveti. — Najginljiveji prizor vsega mrtvaškega spreveda so bili pa ozi rojaki visocega mrtveca, slikovito oblečeni Tirolci iz Pasa,ra. Kardinal Haller je bil namreč rojak Andreju Hofru, torej po imenitnosti drugi sin te svetovno slavne doline v Tirolih.